

«П. Броўка» (1976), «Кветкі Радзімы. Францыск Скарына» (1988), «Асветніца Ефрасіння Полацкая» (1990), «Памяці І. Мележа» (2004) і інш.

Г.А. Фатыхава.

ПРАТАТЫП, правобраз, рэальная асоба, рысы характару, жыццё або асобныя ўчынкi якой паслужылі пісьменніку асновай для створанага ім літ. вобраза. Ніколі вобраз і П. не супадаюць цалкам, нават тады, калі П. нейкага вобраза-персанажа з'яўляецца сам пісьменнік (напр., Андрэй Лабановіч у трылогіі «На ростанях» Я. Коласа, Алесь Руневіч у рамане «Птушкі і гнёзды» Я. Брыля і г.д.). Разыходжанні паміж П. і вобразам прадвызначаюцца законамі маст. тыпізацыі, розніцы паміж маст. праўдаладабенствам і жыццёвай праўдай. Гэта добра відаць з твораў на гіст. тэматыку («Каласы пад сярпом тваім» У. Караткевіча, «Меч князя Вячкі» Л. Дайнекі, «Пагоня на Грунвальд» К. Тарасова, «Крыж міласэрнасці» В. Коўтун і інш.). У той жа час наяўнасць П. нярэдка дапамагае пісьменніку ў выбары асн. і дапаможных сюжэтных ліній, у індывідуалізацыі асобных характараў, падборы яркавых дэталей і г.д.

В.П. Рагойша.

ПРАТЭСТАНТЫЗМ [ад лац. protestans (protestantis) які даказвае публічна], адна з асноўных галін хрысціянства, разам з *праваслаўем* і *каталіцызмам*. Адкалоўся ад каталіцызму ў ходзе *Рэфармацыі* 16 ст. Аб'ядноўвае мноства самаст. плыней, цэркваў, сект (лютэранская, кальвінісцкая, англіканская цэрквы, баптысты, адвентысты і інш.). Заснавальнікам П. традыц. лічыцца М. Лютэр. Для П. характэрна размыванне меж паміж свецкім і рэліг. вымярэннямі жыцця, выключнае шанаванне Бібліі, адмаўленне аўтарытэтнасці рашэнняў царк. сабораў, адмаўленне ін-та манаства, самастойнасць суполак і аб'яднанняў, рэліг. дэмакратызм, абранне прэсвітараў і інш. кіруючых асоб, якія най-

маюцца суполкай. У П. няма культуры Багародзіцы, анёлаў, святых, мошчаў і рэліквій. З сакрамантаў прызнаецца толькі хрышчэнне і прычасце, якія (не ва ўсіх кірунках) тлумачацца як сімвалічныя дзеянні. П. аказаў істотны ўплыў на развіццё сучаснага зах. грамадства. Ідэолагі П. абвясцілі багаўгодным імкненне да поспеху, багацця, высокага сац. статусу. На бел. землях П. з'явіўся ў 16 ст., першапачаткова ў форме вучэння М. Лютэра. Гал. кірункам стаў кальвінізм (па імені заснавальніка франц. вучонага Ж. Кальвіна), які распаўсюджваўся сярод адукаваных слаёў і падтрымліваўся магнатамі, шляхтай, але не ахвільнаў нар. масы. Сярод ацалелых кальвінісцкіх збораў (культавых будынкаў) Беларусі найб. вядомыя зборы ў г. Заслаўе Мінскага р-на (2-я пал. 16 ст., цяпер Спаса-Праабражэнская царква), г. Смаргонь (1606—12; цяпер Міхайлаўскі касцёл), в. Жодзішкі Смаргонскага р-на (1612; цяпер Троіцкі касцёл). У 17 ст. ў выніку Контррэфармацыі амаль усе пратэстанты ВКЛ вярнуліся да вызнання каталіцызму. У канцы 19 — пач. 20 ст. ў бел. губернях Рас. імперыі атрымалі пашырэнне неапратэстанцкія плыні — баптызм і евангельскае хрысціянства, у 1920-я гг. з'явіліся п'яцідзясятнікі, адвентысты Сёмага дня, сведкі Іеговы і інш. У цяперашні час у Беларусі зарэгістраваны і дзейнічаюць Аб'яднаная царква хрысціян веры евангельскай, рэліг. аб'яднанні кансерватыўных цэркваў евангельскіх хрысціян-баптыстаў і абшчын хрысціян поўнага Евангелля, канфэрэнцыя цэркваў хрысціян-адвентыстаў Сёмага дня, абшчыны евангельскіх хрысціян у духу апостальскім і інш. *М.В. Цёлік, В.Р. Языковіч.*

ПРАЧЫСТАЯ, успленне, спажа, зельная, летняе свята народнага календара, якое адзначалі 28 жн. Праваслаўнай царквой святкуецца як дзень Успення Маці ґожай. Назва «ўспенне» тлумачылася ў народзе тым, што ў гэты дзень ужо спелі ў садах плады і на палатках часткова

яравая збажына. На П. ў царкве асвятчалі хлеб, зеляніну. Асвятчонае жыта, перамяшаўшы з астатнім, адкладвалі да новай сяўбы, каб прычыкаць на наступны год добрага ўраджаю. У нар. песнях гэты дзень згадваецца ў сувязі з разнастайнымі с.-г. работамі: «Прачыста снапкі падае», «на восець носіць», «папары мяшае», «пчолак ладзіць, кадкі мёдам налівае». П. была для земляроба святам ураджаю, падвядзеннем вынікаў яго працы: «Свята Прачыста — у полі ўрачыста», «Спажа — хлеба дзяжа». Адрэзу пасля П. пачыналася сяўба азіміны, пра што нагадвала прыказка: «Успенне — ці гатова насенне?». П. называлі звычайна першай, або вял., каб адрозніць ад другой (меншай) П. — *багача*. Разам з *Пакровамі* гэтыя тры святы ўтваралі багародзіцкія святыкі («Прышлі святкі — апалі лісткі»).

У.А. Васілевіч.

ПРЖЫБЫТКА Міхаіл Іванавіч (2.2.1906, Мінск — 18.11.1973), беларускі тэатральны дзеяч. Засл. дзеяч культуры Беларусі (1967). З 1925 працаваў у Бел. тэатры імя Я. Купалы. Зрабіў значны ўклад у тэхн. аснашчэнасць сцэны. Выканаў дэкарацыі да спектакляў: «Жыццё кліча» У. Біль-Белацаркоўскага (1935), «Як яе завуць» М. Адуева, «Далёкае» А. Афінагенава, «Ваўкі і авечкі» А. Астроўскага (усе 1936).

ПРОЗА (лац. prosa, 1) адзін з асноўных тыпаў (побач з *паэзіяй*) слоўнамаст. творчасці, засн. на пражайнай мове. Адрозніваецца ад паэзіі спосабам арганізацыі моўнага матэрыялу, спецыфікай рытму, ступенню перавагі рацыянальна-аналітычных адносін над эмацыянальна-псіхал. Стылявымі дамінантамі П. з'яўляюцца *сюжэт*, *сітуацыя*, *прадметная* і *псіхал. дэталі*, мова. Кожны персанаж пражайнага твора надзелены індывідуалізаванай мовай. Узаемадзеянне голасу пісьменніка і галасоў герояў адкрывае перад П. шырокія магчымасці шматграннага, шматталага, поліфанічнага асэнсавання і